

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

عنوان:

چگونه توانستم مهارت نقالی را در اعضای پسر نوجوان مرکز ۳۵ تقویت کنم؟

اقدام پژوهی فاطمه روحی رحیم

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان شماره ۳۵

سال

۱۴۰۱-۰۲

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان:

چگونه توانستم مهارت نقالی را در اعضای پسر نوجوان مرکه ۳۵ تقویت کنم؟

اقدام پژوهی فاطمه روحی رحیم

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان شماره ۳۵

سال

۱۴۰۱-۰۲

با سپاس و قدردانی از کارشناس آموزش و پژوهش سرکار خانم رضایی عزیز که در انجام این پژوهش راهنمایم بودند.

فهرست:

صفحه	عنوان
۶.....	چکیده
۷.....	مقدمه
۹.....	کلیدواژه‌ها
۱۱.....	توصیف وضعیت موجود و بیان مساله
۱۳.....	اهداف کلی و جزئی
۱۴.....	سوال های اقدام پژوهی
۱۵.....	گروه مورد مطالعه و ابزار گردآوری اطلاعات
۱۵.....	پیشینه تحقیق
۱۷.....	جمع آوری اطلاعات (شواهد ۱)
۱۹.....	تحلیل شواهد ۱
۲۱.....	اجرای راه حل
۲۶.....	جمع آوری اطلاعات (شواهد ۲)
۳۱.....	اعتبار سنجی

نتیجه گیری.....۳۳

پیشنهادات.....۳۵

محدودیت ها.....۳۵

منابع.....۳۶

پیوست.....۳۷

چکیده:

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان میزبان کودکانی است که با علاقه و انگیزه در مراکز و کتابخانه ها حضور می یابند، در کنار سرگرمی و آموزش مهارت های متنوع، یکی از وظایف مربیان کمک و بهبود توانمندی های اعضا و رشد هرچه بیشتر آنها است. در این اقدام پژوهی سعی کردم بر اساس علاقه و انگیزه ی عضو و تقاضای والدین و همچنین با تکیه بر تجارب، شرایط و فعالیت هایی را اجرا نمایم.

هدف: هدف از پژوهش حاضر، تقویت مهارت نقالی در پسران نوجوان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مرکز ۳۵ است.

این پژوهش دارای هدف کاربردی است که به منظور تقویت مهارت نقالی در اعضای نوجوان پسر مرکز ۳۵ با کاربست روش های مختلف از جمله کارگاه های فن بیان، نمایش خلاق، قصه گویی، روخوانی در هفته ۲ بار انجام شده است. جامعه ی آماری شامل ۶ نفر اعضای نوجوان پسر مرکز می باشد. جهت جمع آوری داده های این پژوهش از ابزارهایی همچون مشاهده مستقیم، مصاحبه با (اعضاء، والدین و همکاران) استفاده شده است.

کلیدواژه:

نقالی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مرکز ۳۵، اعضای پسر نوجوان

قالی هنری دیرینه و کهنسال است و از دیرباز عامه مردم با آن ارتباط برقرار کرده و از آن لذت می بردند و درعین حال با داستان‌های ملی و مذهبی انس می‌یافتند. در ایران پیش از اسلام، قصه‌خوانان روایت‌های اساطیری را برای مردم باز می‌گفتند و این سنت به بعد از اسلام هم رسید (محبوب، ۱۳۷۰). اما بعد از دوره صفوی هنر نقالی با قهوه‌خانه ملازمت پیدا کرده و شاهنامه‌خوانی و قصه‌گویی یکی از برنامه‌های فرهنگی رایج و پربیننده در قهوه‌خانه شد (قاسمی، ۱۳۸۴).

نقالی برای خود حرفه محسوب می‌شده و هر که استعداد نقالی داشته، باید اصول آن را از استادان نقال می‌آموخته است. افشاری و مدائینی در کتاب «هفت لشگر» از مرحوم مرشد ولی‌الله ترابی، از نقالان بنام معاصر، نقل کرده‌اند:

" نقال موظف است مردم را ارشاد کند و از آن است که نقال را مرشد می‌نامند نقال با نقل داستان های پهلوانی و سخن گفتن از وطن‌پرستی، مردم کوچه و بازار، خاصه جوانان را، از خصلت‌های نکوهیده، عمل‌های ناروا و تفریح‌های مبتذل برحذر می‌دارد و آنان را به روش نیک و یا به دیگر سخن متابعت از منش پهلوانان، جوانمردی و پاسداری از وطن راهنمایی می‌کند.

نقال با حرکات و رفتارهای خود آنچه را نقل می‌کند، نمایش نیز می‌دهد؛ خودش را همان پهلوانان داستان‌هایش تصور می‌کند و مانند آن‌ها تیر می‌اندازد، شمشیر می‌زند، اسب‌سواری می‌کند و گاه کشتی می‌گیرد. از این رو باید بدنی ورزیده داشته باشد و آیین تیراندازی، شمشیربازی و سوارکاری را نیک آموخته باشد و با فنون کشتی پهلوانی آشنا باشد. همچنین، باید از فراست و ذکاوتی خاص برخوردار باشد تا اهل مجلس خود را خوب بشناسد و موافق میل و علاقه آنان داستان بگوید» (افشاری، ۱۳۷۷).

چنان‌که معلوم است، حرفه نقالی نیز مانند دیگر حرفه‌ها اصول و مهارت‌های خاص خود را داشته و نقال شدن بدون تجربه و آموختن آن‌ها ممکن نبوده است.

فارغ از حس خوب و نوستالژی مردم ایران نسبت به نقالی، آیا امروزه نقالی جذابیت خود را برای ما ایرانیان از دست داده است یا هنوز هم می‌تواند حتی برای کودکان و نوجوانان جذاب باشد و با دیگر محصولات جذاب فرهنگی رقابت کند؟

گرچه مراکز سنتی نقالی امروزه تقریباً از بین رفته‌اند و دیگر همانند گذشته نمی‌توان در هر شهر از چندین استاد نقال (مرشد) نام برد، به نظر می‌رسد که در سالیان اخیر توجه به نقالی تا حدودی بیشتر شده است. بهره‌گیری از فنون تئاتر در نقالی سبب شده است که هر از چند گاهی نمایش-نقالی‌هایی به روی پرده برود (مثلاً مجلس نقالی بیژن و منیژه)، گروه‌های آموزش نقالی متفاوتی به ویژه برای کودکان شکل بگیرند و نقالی به‌عنوان نمایشی سنتی در برنامه مراسم و همایش‌های مختلفی حضور داشته و به‌ویژه به‌عنوان نمایشی ایرانی در خارج از کشور برای غیر ایرانیان اجرا شود. این‌ها نشان می‌دهند که نقالی هنوز ظرفیت زیادی در دنیای امروز دارد.

این پژوهش که با هدف تقویت مهارت نقالی در ۶ نفر از پسران نوجوان مرکز ۳۵ انجام شده است و با به کارگیری راه کارهای مختلف از جمله برگزاری کارگاه‌های قصه و نقد و بررسی اجرای ایشان در جامعه‌ی آماری کوچک و آموزش مهارت‌های نمایش خلاق، فن بیان، روخوانی، شاهنامه خوانی به صورت پیش نیاز جهت تقویت این مهارت و رفع موانع در طول یک سال به هدف مورد نظر دست یابد.

با جستجویی که در سایت‌ها و مقاله‌ها داشتم متأسفانه پژوهشی که با هدف تقویت مهارت نقالی باشد پیدا نکردم و موضوع‌ها در زمینه‌ها و با هدف‌های کاملاً متفاوت بود.

اما این پژوهش با توجه به اینکه حاصل تجارب و سال ها کار اینجانب است تواست به هدف خود دست یابد.

کلیدواژه ها

نقالی:

نقالی کلمه‌ای مأخوذ از نقل است و به نقل یا بازگو کردن داستان گفته می‌شود. برخی به نقالی پرده‌خوانی نیز می‌گویند، چراکه نقال برای افسانه‌سرایی به تصاویر مرتبط با داستان که روی پرده‌های بزرگ رسم شده‌اند، اشاره می‌کند. متن نقالی می‌تواند شعر یا نثر باشد. در اکثر موارد داستان‌های شاهنامه و داستان‌های پهلوانان ایرانی و عیاران همچون پوریای ولی موضوع نقالی هستند و در بعضی موارد وقایع مذهبی همچون داستان عاشورا پرده خوانی می‌شود. نقالی‌ها اکثراً داستان‌های دنباله‌دار هستند، یعنی نقالی در یک جلسه به اتمام نمی‌رسد و مخاطب مشتاق، روزهای مختلف برای شنیدن داستان مراجعه می‌کند. نقالی یا افسانه‌گویی ایرانی یا پرده خوانی کهن ترین شکل بازگویی افسانه‌ها در ایران است و از مدت ها پیش نقش مهمی در جامعه دارد . نقال کسی است که نقل حماسی می‌گوید و مضمون نقل‌هایش بیشتر پیرامون داستان شاهان و پهلوانان ایران زمین است.

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

نوع خاصی از کتابخانه های کودک است که از بسیاری جهات و به ویژه از حیث سازمان و تشکیلات و فعالیت های فرهنگی با کتابخانه های کودک سایر کشورهای جهان متفاوت بوده و هدف آن، نشر کتاب برای کودکان است.

اعضاء پسرنوجوان

تقسیم بندی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برای گروه های سنی کودکان و نوجوانان به شرح ذیل است:

نوباوه: ۴ تا ۶ سال

نوخوان: ۷ تا ۹ سال

نونهال: ۹ تا ۱۲ سال

نونگاه: ۱۲ تا ۱۴ سال

نوجوان: ۱۴ +

توصیف وضعیت موجود و بیان مساله

در مرکز شماره ی ۳۵ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در منطقه ۱۹ واقع در جنوب تهران (خانی آباد) و در محله ای با شرایط متوسط و در برخی موارد سطح پایین فرهنگی و خانوادگی، واقع شده است. این مرکز از سال ۱۳۶۶ شروع به کار کرده؛ و به تعداد تقریبی ۱۲۰۰۰۰ جلد کتاب، با حضور یک مربی مسئول، ۱ مربی فرهنگی، ۲ مربی پاره وقت هنری و ادبی و یک همکار خدمات به صورت تک شیفت از ساعت ۱۰ الی ۱۶ در خدمت کودکان و نوجوانان آن منطقه می باشد

با توجه به اینکه مرکز ۳۵ در یک منطقه شلوغ و محلی قرار دارد و چند مد رسه نیز به مرکز نزدیک است با این اوصاف تعداد مراجعه کنندگان نیز زیاد است و از گروه سنی نوباوه تا نوجوان جهت شرکت در کارگاه های مختلف داوطلب هستند.

مربیان مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در زمینه های مختلف فرهنگی، هنری و ادبی فعالیت می کنند اما گاه ی برخی از مربیان با توجه به توانمندی و تخصصی که در راستای اهداف کانون دارند، فعالیتی را ویژه تر دنبال کرده و آن را اجرا می کنند

اینجانب فاطمه روحی رحیم با مدرک کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، در فروردین ۱۴۰۱ به مرکز ۳۵ منتقل شدم و لازم به ذکر است به مدت ۲۱ سال در خدمت کانون هستم و در این مدت گرایش ها و علاقه های خود را حوزه ی کار شناخته و در این زمینه تخصص پیدا کرده ام و امسال

در بیست و پنجمین جشنواره ی بین المللی قصه گویی به عنوان داور در بخش تخصصی نقالی افتخار همکاری دارم.

اینجانب از سال ۱۳۸۴ در جشنواره های قصه گویی شرکت کرده و در بخش بین الملل (با اجرای نقالی) ۲ بار منتخب شده و در حوزه های قصه گویی، نقالی، فن بیان، نمایش خلاق نیز تدریس کرده و در جشنواره های قصه گویی نیز داوری کرده ام.

قبل از اینکه به مرکز ۳۵ منتقل شوم از سال ۱۳۹۵ به عنوان مربی مسئول مرکز ۳۱ واقع در منطقه ۱۴، انتخاب شده و لازم به ذکر است که تا آن زمان، در آن منطقه هیچ کانون پرورش فکری وجود نداشت، و ما با والدین و اعضای مشتاق و کنجکاو روبرو بودیم.

در آن مرکز نیز تلاش کردم که در کنار تمام فعالیت های کانون از تخصص خود در زمینه ی نقالی استفاده کنم و اعضاء را به شرکت در جشنواره ی قصه گویی ترغیب کنم اما اعضاء هیچ مهارتی نداشتند بنابراین با برگزاری کارگاه ها یی که پیش نیاز هنر نقالی استمثل : نمایش خلاق، فن بیان، قصه گویی اعضاء را تا حوزه ی نقالی و اجرا در جشنواره ها پیش بردم، که البته با توجه با مبتدی بودن بچه ها تقریبا ۲ سال طول کشید تا مرحله به مرحله به هدفم نزدیک شوم.

پس از منتقل شدن به مرکز ۳۵، اعضاء و والدین با توجه به دیدن برنامه عصر جدید و نقالی بچه ها در این برنامه، همچنین مرسوم شدن هنر نقالی در بین بچه ها و البته مطلع شدن از اینکه اینجانب در این حوزه فعالیت می کنم، درخواست کردند که کارگاه نقالی را در این مرکز نیز برگزار شود.

در سال ۱۴۰۱ مرکز ۳۵ دو شیفت بود و با توجه به شرایط و زمان کاری و همچنین درخواست از سوی اعضاء پسر نوجوان و والدین ایشان یک کارگاه نقالی در مرکز ۳۵ برگزار کردم.

اما وقتی با اعضاء مواجه شدم متوجه شدم که ایشان حتی هنگام صحبت کردن خجالت می کشند، دایره ی لغات کمی دارند، فن بیان مناسب ندارند و آموزش نقالی به ایشان در این مرحله کاملاً بی نتیجه خواهد بود. از طرفی نمی خواستم اعتماد به نفس بچه ها از بین نرود..

اینجانب با توجه به اینکه در حوزه های مختلف مثل نما یش خلاق، قصه گویی، فن بیان، شاه نامه خوانی و نقالی سال ها فعالیت کرده و تدریس کرده ام ، لذا دغدغه ی من این بود که بتوانم در این حوزه موثر باشم و دانسته ها و تجارب خود را با توجه به شرایط موجود اجرا کنم

پس تصمیم گرفتم با توجه به تجربه ای که از سال ۹۶ تا ۹۸ در مرکز ۳۱ داشتم و همچنین تجربه ای که جهت یادگرفتن نقالی و پیش نیازهای آن برای خود به کار گرفته بودم، برای اعضاء هم به کار بندم، هر چند می دانستم که زمان زیادی برای رسیدن به این هدف نیاز دارم و مستلزم صبر، تلاش و استمرار در کار داشت.

بیان اهداف و سوال های اقدام پژوهی

هدف کلی:

تقویت مهارت نقالی در اعضاء نوجوان پسر مرکز ۳۵

اهداف جزئی:

- بیان درست واژه ها به صورت صحیح و نقل گونه

- کنترل استرس در حین اجرا
- تقویت زبان بدن و چهره
- تقویت مهارت های حافظه ی کلامی در هنر نقالی
- تقویت اجتماعی شدن و رفع خجالت
- تقویت بیان و واژه ها
- تقویت گام مناسب صدا جهت نقالی
- افزایش دایره ی واژگان
- تقویت تنفس دیافراگمی

سوال های اقدام پژوهنی

۱. چرا اعضاء پسر نوجوان نمی توانند واژه ها را به صورت صحیح و نقال گونه تلفظ کنند؟
۲. چرا اعضاء پسر نوجوان در حین اجرا استرس دارند؟
۳. چرا اعضاء پسر نوجوان زبان چهره ی و بیان را حین اجرا لحاظ نمی کنند؟
۴. چرا اعضاء پسر نوجوان اجتماعی نیستند و خجالت می کشند؟
۵. چرا اعضاء پسر نوجوان واژه ها را درست تلفظ نمی کنند و بیان مناسبی ندارند؟
۶. چرا اعضاء پسر نوجوان گام مناسب صدا جهت اجرای نقالی ندارند؟
۷. چرا اعضاء پسر نوجوان دایره ی واژگان کمی دارند؟
۸. چرا اعضاء پسر نوجوان در نفس گیری دیافراگمی درست جهت اجرای نقالی مشکل دارند؟

ابزار:

مصاحبه، مشاهده، منابع مکتوب و سایت های اینترنتی

گروه مورد مطالعه

۶ نفر از اعضای پس نوجوان مرکز ۳۵.

متغیرهای اساسی تحقیق:

متغیر مستقل: مهارت نقالی

متغیر وابسته: اعضاء نوجوان پسر

پیشینه تحقیق:

پیشینه نظری:

نظر مرشد مسعود نوری فرد در مورد نقالی:

نقالی هنر روایت قهرمانان و پهلوانانی است که فرهنگ و هویت ایران اسلامی را همیشه در فکر و قلب انسان های این دیار زنده نگه می دارد و پاسداشت و ترویج این هنر ماندگار، تلاش و همت مضاعف دلسوزان و تلاشگران این حوزه را طلب می کند.

نظر مرشد معجونی در مورد هنر نقالی:

شاهنامه یک هنر ملی- مذهبی است و به عنوان یک گنج و سرمایه قابلیت این را دارد که در مراسم های مختلف به صورت قالی و پوده خوانی اجرا شود اما به این مسائل کمتر توجه می شود. چرا باید تعداد نقال ها و شاهنامه خوان ها ی ما انقدر کم باشد؟

پیشینه عملی:

در رابطه با موضوع اقدام پژوهی جستجوی زیادی کردم اما در این زمینه اقدام پژوهی و یا پژوهش و هوش کاملی پیدا نکردم و فقط در مورد نقالی توضیحاتی را از یک پژوهش به صورت چکیده ذکر می‌کنم.

رادمان رسولی مهربانی در پژوهشی در مورد روش معلمی نقالی برای آشنا کردن دانش آموزان می‌گوید: شاهنامه ذاتاً جذاب است اما در برابر رسانه‌های مدرن برای کودکان و نوجوانان جذابیت کمتری دارد. پس، برای آموزش شاهنامه به کودکان باید به دنبال روشی جذاب بود. حدود ۹ سال است که نگارندگان این مقاله کوشیده‌اند با روشی متفاوت دانش آموزان متوسطه اول را با شاهنامه آشنا کنند.

هدف اصلی آن‌ها در کلاس، ایجاد فضا و محیطی است برای آشنایی با شاهنامه و لذت بردن از آن؛ در نتیجه، رویکردشان آموختن معنای لغات شاهنامه یا توانمند کردن دانش آموزان در معنا کردن ابیات دشوار شاهنامه نیست بلکه می‌خواهند دانش آموزان از برخورد با شاهنامه و خواندن آن واهمه‌ای نداشته باشد و درک و دریافتی کلی از ابیات به دست آورد تا بتواند از رویه عبارات شاهنامه فراتر رود و از داستان‌های آن لذت ببرد. شیوه خوانش ابیات در کلاس به صورت نقالی است. معلم-نقال با لباس و عصای نقالی در هر جلسه، داستان یا قسمتی از یک داستان شاهنامه را نقالی می‌کند.

همچنین، ترجیح بر آن است که در هر جلسه دو معلم-نقال حضور داشته باشند تا شیوه اجرا به تئاتر نزدیک‌تر شود. برای جلوگیری از یک طرفه‌شدن کلاس هم تدابیری برای حضور و فعالیت بیشتر دانش‌آموزان در جریان نقالی اندیشیده شده است.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۱)

اعضاء پسر نوجوان مرکز ۳۵ علی رغم علاقه ای که به هنر نقالی داشتند اما :

از همان ابتدا و حضور در کلاس با مشاده ی مستقیم به عنوان مربی متوجه شدم که:

اعضاء در روخوانی و شعرخوانی داستان های شاهنامه با مشکلات زیادی روبرو بود ند، معانی اشعار و کلمه ها رو نمی دانستند، صحبت در جمع برایشان سخت بود (اجتماعی نبودند) و دچار استرس می شدند، موقع صحبت کردن نفس کم می آوردند و اصول درست تنفس دیافراگمی را نمی دانستند ، مطالب رو زود فراموش می کردند و تمرکز لازم را نداشتند.

بچه ها از زبان بدن و چهره اطلاعاتی نداشتند و حین اجرا به قول معروف صورت یخی داشتند و انعطافی از خود نشان نمی دادند.

گام و صدای مناسب اجرا نداشتند و نمی توانستند نقالی کنند.

در این شرایط و با توجه به نکات ذکر شده چون نمی خواستم این اعضاء سرخورده شوند و اعتماد به نفسشان کم شود و به قول معروف از کلاس زده نشوند پس به قصد پیاده کردن تکنیک ها و راه کارهایی شدم که حاصل تجارب خود در تمام این سال ها بود.

ابراز نظر والدین اعضاء

والدین علی رغم مطلع بودن از شرایط فرزندان خود که در جمع های خانودگی و اجتماعی نمی توانستند به خوبی صحبت کنند باز هم اصرار داشتند که فرزندشان به کارگاه نقالی بیای ند هم به

جهت اینکه در این زمینه اطلاعات کسب کنند و به هم به این دلیل که می دانستند فرزندشان از بودن در جمع استرس دارد و نمی تواند به راحتی صحبت کند و در مجموع همه ی والدین با توجه به شرایط فعلی که می دیدند که دیگر بچه ها در این عرصه فعال هستند رغبت و گرایش و اصرار به آموزش فرزندشان داشتند.

مشاهده:

در طول کلاس در ارزیابی های مکرر و با دقت مشاهده می کردم که اعضاء :
تمرکز کلامی ندارند و ذخیره ی واژگان ایشان بسیار کم است. نفس کم می آورند، دچار استرس می شوند، فن بیانشان بسیار ضعیف است، گام مناسب در صدا به جهت فعالیت نقالی ندارند . انعطاف بدنی حین اجرا و استفاده ی مناسب و درست از زبان بدن و چهره را نیز نمی دانستند. مهارت کلامی و روخوانی کتاب های شاهنامه را مسلط نبودند، معانی کلمه ها و جمله ها را نمی دانند اما همچنان علاقه به اجرای نقالی دارند اما مطلع نبودند که این فن شرایط، ویژگی ها و اصول و البته سختی و استمرار زیاد در تمرین را نیاز دارد.

تحلیل و تفسیر شواهد:

وقتی با بچه ها صحبت کردم متوجه شدم که ایشان انگیزه و علاقه درونی برای حضور در این هنر را دارند و چون در این چند سال اجرای نقالی از سوی بچه ها رواج شده و در رسانه ها و اماکن عمومی مشاهده می کردند و والدینشان هم ذوق این کار را داشتند به این جهت به سمت این هنر روی آورند اما از سختی های کار را نمی دانستند، به همین جهت یکباره با اطلاعاتی روبرو شدند که نسبت به آن آگاهی نداشتند .

- اطلاعات کم در حوزه نقالی
- اجتماعی نبودن
- نداشتن انعطاف بدنی، زبان بدن و چهره
- مسلط نبودن به نثر و نظم در شاهنامه
- روخوانی درست را بلد نبودند
- نمی توانستند علائم سجاوندی را درست به کار گیرند
- نداشتن فن بیان نداشتن گام صدای مناسب جهت اجرا
- حافظه ی کلامی ضعیف یا بهتر است بگوییم نمی دانستند چگونه نقل را در حافظه ذخیره کنند و آن را بیان کنند.
- در مرادده ی عادی و صحبت عامیانه هم واژه کم می آورند.

- و اینکه اعضاء در هيچ كارگاه نمايش خلاق، فن بيان، قصه گويي، شاهنامه خواني و نقالي تاكنون
شركت نكرده بودند و با توجه به اينكه دوره حساس رشد ذهني ايشان در دوران کرونا اتفاق
افتاده بود و اعضاء به لحاظ مطالعه و روابط اجتماعي تا حد زيادي ضعيف شده بودند.

اجرای راه حل

وقتی با این شرایط مواجه شدم، تصمیم گرفتم از تجارب و راه حل هایی که برای خود به کار گرفته بودم، استفاده کنم تا اعضاء سرخورده نشوند. بنابراین با بچه ها صحبت کردم و ایشان را با مسیری که قرار بود با آن روبرو شوند آشنا کردم:

لازم به ذکر است که فعالیت ها و کارگاه ها از تابستان ۱۴۰۱ تا تابستان ۱۴۰۲ به صورت ۳ ماهه هر ترم در هفته ۲ جلسه (یکشنبه ها و پنج شنبه ها) برگزار می شد.

- در مرحله اول به اعضاء گفتم اینکه شما با رغبت و انگیزه ی درونی به این هنر گرایش دارید خیلی عالی است اما فقط علاقه مهم نیست یا برخی استعداد درونی دارند و با کمی تلاش موفق می شوند یا استعداد کم تری دارند و باید بیشتر تلاش کنند.

بعد وارد مراحل کار شدیم و این کار تقریباً یک سال طول کشید(از مرداد از ۱۴۰۱ تا خرداد ۱۴۰۲).

اینجانب راه کارهای زیادی را با توجه به تجارب شخصی و مطالعاتی که از قبل انجام داده بودم به کار گرفتم.

۱. روخوانی کتاب های شاهنامه و به امانت بردن آن (به دلیل مطالعه ی کم اعضاء در حوزه ی روخوانی، با هماهنگی و نظارت کتاب های شاهنامه رو امانت برده و مطالعه می کردند و در کارگاه

ها آن کتاب را روخوانی کرده و در مورد معانی کلمه ها و کل داستان صحبت می کردیم و در پایان خلاصه ی آن را می نوشتند).

۲. بحث و نقد در مورد داست ان و شخصیت های آن (این کار به دلیل آشنایی بیشتر اعضاء با شخصیت های شاهنامه و البته درونی کردن کل داستان بود).

۳. معنی و مفهوم کلمه ها، جمله ها و اشعار و خوانش آن (در مورد اشعار و مفاهیم و خوانش درست اشعار).

۴. بررسی و جستج وی اعضاء در مورد معانی و اشعار (اعضاء خود به پژوهش و بررسی می پرداختند و نتیجه را در کارگاه مطرح می کردند).

۵. خلاصه نویسی (خلاصه ی داستان را روی کاغذ می نوشتند و این خلاصه ها را با هم به اشتراک می گذاشتند).

۶. گفتن خلاصه ها به صورت شفاهی در بین جمع های کوچک (متن خلاصه را در ابتدا در کارگاه به صورت شفاهی می گفتند و بعد به مرور با توجه به شرایط اجتماع هایی را در کانون ایجاد می کردم با نفرات بیشتر، تا اعضاء در جمع های بزرگ هم صحبت کنند که این روش به مرور انجام شد تا ترسشان از بین برود).

۷. برگزار کردن " ۱۰ دوره می قصه گویی" در شهریور ۱۴۰۱ تا اسفند ۱۴۰۱ مناسب با ایام و رویدادها و حضور اعضاء و والدین در این دوره می ها و اجرای قصه و نقد و بررسی آن.

این روش بسیار کاربردی و موثر بود چون در این برنامه ها اعضا در ابتدا با قصه گویی های ساده و با دریافت بازخورد و انتقادهای سازنده در جمع های اعضا و والدین کار خود را آغاز کردند و با دریافت تشویق اعتماد به نفسشان کم کم بیشتر شد.

۸. اجرای بچه ها در مراسم و برنامه های کانون که به صورت عضو محور انجام میشد و دادن مسئولیت به ایشان از مجری گری تا خواندن دکلمه .

این روش هم بسیار موثر و کاربردی بود و اعضا گام به گام توانستند خود و توانمندیهایشان را باور کنند و با کار بست روش هایی که در کارگاه آموزش دیده بودند به مرور بر ترس خود غلبه کرده و از حضور در جمع و اجرا ترسی نداشتند.

۹. به کارگیری تکنیک ها و شیوه های فن بیان در کارگاه نقالی ، این روش بر تقویت مهارت بیان ایشان در نقالی و گام مناسب صدا کمک بسیاری کرد . در این کارگاه بر تلفظ درست واژه ها، نفس گیری و تکنیک های درست بیان واژه ها تاکید داشت.

۱۰. تعریف قصه های شاهنامه به صورت خلاصه، و به صورت یک قصه ی ساده . در ابتدا اعضا با قصه گویی ساده قصه های شاهنامه کار خود را آغاز کردند و به مرور این قصه ها را به صورت نقالی اجرا می کردند.

۱۱. کنیک و تمرین تنفس دیافراگمی جهت از بین بردن استرس و اضطراب

۱۲. اجرای نقل های کوتاه توسط خودم در حضور اعضا و توضیح ت کنیک ها و نکات مهم در حین

اجرا

۱۳. تشویق اعضاء به دیدن نقل های دیگران به صورت زنده و یا سایت های اینترنتی و صحبت در مورد آن

۱۴. به کارگیری تکنیک نمایش خلاق جهت افزایش انعطاف بدنی، زبان بدن و چهره، تمرکز و توجه و تقویت حواس پنج گانه

۱۵. از اعضاء می خواستم نقل را به صورت گروهی اجرا کنند و هر فرد سهم کوچکی از اجرا را به دوش بکشد تا کم کم با کار آشنا شوند.

۱۶. اعضاء صدا و فیلم خود را ضبط کرده و در گروهی که در ایتا ایجاد کرده بودیم به اشتراک گذاشته و یکدیگر را نقد می کردند

۱۷. از آنها می خواستم جلو آینه تمرین کنن و نتیجه تمرین را در کلاس برای همه تعریف کنند

۱۸. تکنیک های فراموش نکردن نقل برای بچه ها بازگو شد و برای هر کدام از بچه ها و داستانشان ساختاری ایجاد کردم که هر داستان به چند بخش تفسیم شود تا فراموشی اتفاق نیفتد و از جهتی به اعضاء یاد دادم داستان خود را در ذهن تصویر سازی کرده تا فراموشی اتفاق نیفتد
این تکنیک و تقسیم نقل در چند قسمت و تسلط ایشان به اجرا و فراموش نکردن می توانست بار بزرگی از استرس اعضاء را از بین ببرد.

۱۹. از اعضاء خواستم در منزل برای خود افرادی خیالی در نظر بگیرند و برای آنها قصه بگویند یا برای خانواده و یا جمع های بگویند.

لازم به ذکر است با توجه به اینکه اینجانب کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی هستم از تکنیک های دروس روانشناسی (مثل ترس از اجرا در جمع یا راهکارهای تحکیم حافظه) استفاده کردم.

و نکته ی مهم با توجه به اینکه برای آموزش نقالی برای اعضای که از نقل و نقالی هیچ نمی دانستند تصمیم گرفتم که هر آنچه به عنوان پیش نیاز برای این فعالیت لازم است به کار بندم و موارد را در بالا توضیح دادم که همه ی این موارد دربرگیرنده ی کارگاه های قصه گویی، فن بیان، نمایش خلاق، روخوانی، نقد و بحث کتاب، مشارکت گروهی، تکنیک های درست تنفس بود که منجر به از بین رفتن استرس ایشان شد و تقویت مهارت های کلامی و ...

با کاربست همه ی این موارد که واقعا لازم و البته قابل اجرا بود در نهایت به کارگیری روش برگزاری دوره می های قصه گویی (در ۱۰ ماه) بسیار موثر بود و اعضاء در بین والدین و دیگر بچه های کانون ابتدا با قصه گویی های ساده شروع کردند و کم کم رشد و پیشرفت کردند.

جمع آوری اطلاعات (شواهد ۲):

با گذشت تقریباً یک سال، البته لازم به ذکر است که تمام کارگاه‌ها و تکنیک‌ها در این یک سال با ترفندها و روش‌های مختلف که به صورت خلاصه ذکر شد، اجرا و در طول این یک سال اعضا به تدریج رشد کرده و تغییر می‌کردند و تسلط ایشان حین صحبت کردن و اجراهای گروهی به وضوح دیده می‌شد و خود اعضا، والدین و مربیان ناظر و شاهد این تغییر و تحول بودند که به عنوان مثال یک عضو حتی موقع صحبت کردن تسلط کافی در بیان و حتی ادای کامل کلمات را نداشت و به جایی رسید که در جمع‌های بزرگ نقالی می‌کرد که نمونه‌ها و عکس‌های ایشان را در پیوست خواهم آورد.

- اعضا در دوره‌های قصه‌گویی با تسلط کافی قصه‌گویی و نقالی می‌کردند و به خوبی دیگران را مورد انتقاد قرار می‌دادند.

- در برنامه‌هایی که در مرکز متناسب با رویدادها و جشن‌ها برگزار می‌شد خود مسئولیت اجرای برنامه را به عهده می‌گرفتند.

- حین اجرا کم‌تر دچار استرس می‌شدند و نفس کم نمی‌آوردند.

- کتاب‌های بیشتری امانت می‌برند و حین صحبت نفس کم نمی‌آورند و استرس نداشتند یا استرسشان خیلی کم بود.

- اعضا با نقالی و اجرای گروهی در ۲۵ اردیبهشت به مناسبت بزرگداشت فردوسی بسیار درخشیدند.

- اجرا در وزارتخانه‌ی آموزش و پرورش و دریافت لوح (لوح اعضا در پیوست خواهد آمد).

- اجرا در مهمانی ۱۰ کیلومتری به مناسبت عید غدیر

- اجرا در میدان شهدا در مراسم اربعین حسینی
 - اجرا در برنامه های مرکز
 - مصاحبه ی اداره ی استان تهران با اعضاء نقالی
 - شرکت در بیست و پنجمین جشنواره ی بین المللی قصه گویی در بخش قصه های آیینی- سنتی (نقالی)، خود شاهد رشد و پیشرفت اعضاء در این عرصه است.
- لازم به ذکر است این اعضاء برای گروه خود نام " برزین " را که برگرفته از شاهنامه است انتخاب کردند.

مصاحبه با خانم اکرم کریمی

من اکرم کریمی هستم مادر محمد بخش علی زاده و کارمند وزارت خانه ی آموزش و پرورش و معتقدم پسرم با شرکت در کارگاه های نقالی انگار چند سال است که بزرگ تر شده است. مفهوم کلمات را خیلی بهتر می فهمد و دیگران می گویند که او در این یک سال از لحاظ صحبت کردن بزرگ شده است و ما حس نمی کنیم که با یک پسر ۱۴ ساله صحبت می کنیم. علاقه ی محمد به ادبیات فارسی بیشتر شده است و کارگاه نقالی برای ایشان بسیار جذاب شده است و به راحتی و بدون استرس در جمع صحبت می کند و تیق نمی زند و در جمع های عام به راحتی اجرا می کند و صحبت می کند.

من و محمد مایل هستیم که ایشان در این زمینه فعالیت خود را ادامه دهد.

(عکس در پیوست)

مصاحبه با حامد یگانه مرام این عضو در کارگاه ها شرکت کرده است:

من حامد یگانه مرام هستم و به جرات می توانم بگویم قبل از اینکه در کارگاه های شما شرکت کنم، از اینکه در جمع صحبت کنم استرس داشتم و تلفظ بعضی از واژه ها مثل "ر" برایم سخت بود. مثلاً قبلاً در مدرسه موقع کنفرانس استرس داشتم اما الان نه. الان کامل مسلط هستم و مشکلی موقع صحبت ندارم.

قبلاً ارتباط چشمی نداشتم اما الان به راحتی به مخاطب نگاه می کنم و توجه او را جلب می کنم. قبلاً درس ها را نمی توانستم حفظ کنم اما الان حافظه ام قوی تر شده و درسها را بهتر می خوانم. واژه های جدیدی را یاد گرفتم و با کمک مربی و پژوهش توانستم کلمات جدید را درک کنم و یاد بگیرم. نفس گیری ام بهتر شده و استرس کم تری دارم و انگیزه م و لذتی که از اجرا دارم رغبت من را بیشتر کرده است.

من قبلاً خیلی تپق داشتم اما الان دایره ی لغاتم زیاد شده و روان و سلیس صحبت می کنم چون خیلی کتاب خواندم و زیاد تمرین کردم البته مطالعه ی من قبلاً خیلی کم بود و در واقع رغبتی به مطالعه نداشتم اما الان واقعا عاشق مطالعه هستم و به راحتی می توانم منظورم را به دی گران منتقل کنم.

و اینکه در کارگاه های ادبی هم فعال شدم و مربی ادبی پیشرفت من را در کارگاه داستان نویسی یادآوری کرده و بابت این موضوع خوشحالم.

(عکس در پیوست)

مصاحبه با خانم بهناز ابوالوفایی مربی ادبی مرکز

با توجه به اینکه در این یک سال که شما با اعضاء کارگاه نقالی داشتید و همزمان من کارگاه شعر و داستان، پیشرفت اعضاء را در حوزه ی شعرخوانی و سلیس خواندن اشعار، گرایش به مطالعه، تقویت فن بیان و افزایش اعتماد به نفس در ایشان را به وضوح دیده ام . این اعضاء قبل از حضور در کارگاه نقالی تا این حد با اعتماد به نفس صحبت نمی کردند اما با توجه به گذراندن کارگاه های نقالی به خوبی و با مهارت کامل صحبت می کنند و تیق نمی زنند.

دایره ی لغات ایشان افزایش یافته و گرایش به مطالعه و نوشتن نیز در اعضاء بیشتر شده است . در مجموع می توان کارگاه های نقالی را بسیار موثر دید.

(عکس در پیوست)

جدول پیشرفت اعضاء از تابستان ۱۴۰۱ تا تابستان ۱۴۰۲ به صورت ترمی (۳ ماهه)

تابستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	استرس
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	موقع صحبت (کم آوردن نفس)
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	فراموشی مطالب
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	ذخیره ی واژگان ضعیف
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	ندانستن معانی کلمات
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	عدم تسلط به روخوانی کتاب های مناسب نقلی
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	نداشتن گام مناسب صدا برای نقالی
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	علاقه نداشتن به مطالعه
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	نداشتن زبان بدن و چهره
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	مهارت های کلامی ضعیف
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	اجتماعی نبودن
عالی	پیشرفت	متوسط	ضعیف	بسیارضعیف	فن بیان ضعیف

اعتبار سنجی:

- اعضاء در جشنواره ی قصه گویی جهت اجرای نقالی ثبت نام کرده اند.
- اعضاء موقع صحبت کردن تپق نمی زنند و زبان کلام ایشان نسبت به قبل سلیس و روان شده و پراکنده گویی نمی کنند.
- اعضاء تا جایی پیشرفت کردند که برای اجرا و نقالی مطالب را به صورت مستقیم از کتاب اجرا نمی کردند بلکه با مشارکت و همفکری با مطالعه ی چند منبع داستان را با نظارت مربی بازنویسی می کردند و همین مساله به تسلط و تحکیم حافظه در ایشان کمک می کرد و بسیار موثر بود
- در کارگاه بحث کتب و بحث آزاد مسلط، روان و بدون خجالت صحبت می کنند.
- در برنامه ها و مراسم کانون به صورت داوطلب شرکت کرده و موثر عمل می کنند.
- اعضاء در کارگاه نقالی ترم پاییز مجدد ثبت نام کرده اند و تعداد اعضایی که در این کارگاه ثبت نام کرده اند، بیشتر شده است.
- حضور آقای فرهاد فلاح معاون فرهنگی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و همچنین سرکار خانم فروهر معدنی مدیر کل آفرینش های کانون در تاریخ ۲۵ اردیبهشت به مناسبت بزرگداشت فردوسی در مرکز ۳۵ و تماشای اجرای نقالی گروه " برزین " و تایید و تشویق ایشان و دعوت این گروه به جهت اجرا در برنامه ۱۰ کیلومتری (عید غدیر).
- اعضاء در مراسم اربعین در میدان شهدا روی تریلی سیار که همان تماشاخانه کانون پرورش فکری است، بسیار اجرای گیرایی داشته که مخاطب ایشان مردم عامی بودند که در پیاده روی اربعین شرکت کرده بودند.

- اعضاء در وزات خانه ی آموزش و پرورش در تاريخ ۲۵ اردیبهشت اجرا داشتند.
- شرکت اعضاء در بیست و پنجمین جشنواره ی بین المللی قصه گوئی در بخش آیینی - سنتی (نقالی).
- در حال حاضر یعنی پاییز ۱۴۰۲ اعضاء نقالی در کنار اینجانب در برگزاری بهتر کارگاه نقالی مثل سرگروه عمل کرده و در کلاس حکم کمک مربی را دارند.
- اعضاء در باشگاه کتاب خوانی بسیار سلیس، روان و بدون استرس صحبت می کنند
- در برنامه های مرکز اعضاء جهت اجرای نقالی به صورت داوطلب شرکت کرده و برنامه را پشتیبانی می کنند.

نتیجه گیری

این پژوهش با هدف تقویت مهارت نقالی در ۶ نفر از پسران مرکز ۳۵ انجام شد و به مدت یک سال طول کشید اما خوشبختانه با صبر و به کارگیری روش ها و تکنیک های درست و استفاده از تجارب کاری ۲۰ ساله توانستم به هدف خود برسم و اعضای را که به کار نقالی علاقمند بودند اما مشکلات زیادی چون (نداشتن فن بیان مناسب، ترس از صحبت کردن در جمع، تمرکز و مطالعه کافی، اجتماعی نبودن، نداشتن انعطاف بدنی و زبان چهره) داشتند را با به کارگیری کارگاه های پیش نیازی چون قصه گویی، فن بیان، نمایش خلاق، مطالعه و روخوانی، نقد و بحث کتاب، بازنویسی داستان و ... با اصول و روش هنر نقالی آشنا و این مهارت را در ایشان تقویت کنم تا جایی که تمام مشکلات و مواردی که در بالا ذکر شد رفع و هم اکنون اعضاء توانسته اند با اجرا در برنامه های مختلف من را به این اطمینان برسانند که با به کارگیری تکنیک ها و کارگاه های ذکر شده می توان به تقویت مهارت نقالی دست پیدا کرد.

پس از انجام این اقدام پژوهی به این نتیجه رسیدم که ما مربیان کانون به دفعات زیاد در حال انجام اقدام پژوهی هستیم، هر چند آن را در جایی ثبت و ضبط نمی کنیم . من سال ها پیش به صورت مختصر همین اقدام پژوهی را در مرکز ۳۱ انجام دادم و بسیار هم تاثیر گزار بود چون با همین روش اعضاء تا جشنواره ی بین المللی قصه گویی هم شرکت کردند، اما با نگاه اقدام پژوهانه پیش نرفتم و در جایی ثبت نکردم.

در این پژوهش تمام هدفم این بود که این اعضاء به خاطر نداشتن برخی مهارت ها سرخورده نشوند و اعتماد به نفسشان از بین نرود و کلمه ی نتوانستم را با خود مرور نکنند . کافی است کمی وقت بیشتری داشته باشیم و برای بچه ها زمان بگذاریم و با عشق، انگیزه، درایت، حوصله و صبر پیش

برویم و من حاصل عملکردم رو وقتی که اعضاء در صحنه های مختلف اجرای مسلط و قدرتمند ی داشتند، دیدم.

در این اقدام پژوهی به این نتیجه رسیدم که با استفاده از تجارب خود در ۲۰ سال کاری و به کارگیری فنون مختلف مثل فن بیان ، نمایش خلاق، قصه گویی و هر تجربه ای که شخصا در این مسیر کسب کردم، می توانم با به کاری گیری کارگاه های دیگر به عنوان پیش نیاز و به کارگیری کارگاه ها و فنون مختلف ، مهارت نقالی را در اعضاء تقویت کنم . نگاه اینجانب به کارگاه های فن بیان، نمایش خلاق، بحث و نقد کتاب، خلاصه گویی و بازنویسی مثل پیش نیازی بود برای مهارت نقالی برای اعضایی بسیار مبتدی که با گذراندن این کارگاه ها توانستند نقالی کنند و همچنین تایید دیگر مربیان و والدین و حضور اعضاء جهت اجرا در برنامه ها نیز شاهد این ادعاست (عکس در پیوست).

پیشنهادات:

اگر شرایطی فراهم شود که بتوانیم این تجارب را با دیگر مربیان به عنوان مثال در یک جلسه مطرح کنیم، چون امکان اینکه اقدام پژوهی در دسترس همه قرار بگیرد، وجود ندارد و یا اینکه شاید فرصت مطالعه نداشته باشند.

محدودیت ها:

به نظرم همه ی مربیان کانون تجارب و طرح هایی دارند که اگر فرصتی برایشان فراهم شود می توانند به اشتراک بگذارند و آن را ثبت و ضبط کنند اما مشغله ی کاری زیاد به خصوص برای مربی مسئولان شرایط را برای ما سخت و انجام طرح ها و اجرایی کردن آن را سخت می کند . با وجود مشغله و کارهای زیادی که داشتم انجام این طرح هر چند لذت بخش بود اما به دلیل کمبود وقت و مسئولیت زیاد و استمرار این طرح تا به نتیجه رسیدن آن خستگی زیادی به همراه داشت.

منابع:

- افشاری، مهران، و مدائینی، مهدی. (۱۳۷۷). هفت لشگر (طومار جامع نقالان). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- رسولی مهربانی، رادمان. امیرحائری، مصطفی. ابوالقاسمی، مهدی. (۱۳۹۸) " هویت ملی ایران، بنیادها و چالش و بایسته ها". نامه پژوهشی فرهنگی. شماره ششم. ۵۲-۵.
- قاسمی، حامد (۱۳۸۴). «قهوه‌خانه‌ها، نقاشی و نقالی». پیام بهارستان. شماره ۴۷، اردیبهشت. ۱۹-۱۴.
- محبوب، محمد جعفر. (۱۳۷۰). "تحول نقالی و قصه خوانی تربیت قصه خوانان و طومارهای نقالی". ایران نامه. شماره ۳۴- ۲۱۱- ۱۸۶.

پیوست:

نمونه مصاحبه با یکی از والدین خانم اکرم کرمی):

نمونه مصاحبه با عضو شرکت کننده در کارگاه آقای حامد کرمی):

مصاحبه با مربی ادبی مرکز خانم بهناز ابوالوفایی

عکس ها:

اجرای بچه های مرکز ۳۵ در روز عید غدیر (میدان آزادی، عید غدیر، مهمانی ۱۰ کیلومتری)

اجرای بچه های مرکز ۳۵ در روز ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۲ به مناسبت بزرگداشت فردوسی
(وزارت خانه آموزش و پرورش):

اجرای بچه های مرکز ۳۵ در روز مراسم اربعین حسینی (میدان شهدا، تماشاخانه سیار کانون پرورش
فکری):

اجرای بچه های مرکز ۳۵ در روز ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۲ در مرکز ۳۵:

لوح تقدیر اعضاء از واژت خانه ی آموزش و پرورش

